

11.10.2024

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan lausuntopyyntö 8.10.2024

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valviran lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle sosiaalihuollon ammattihenkilöistä annetun lain 12 §:n ja 16 §:n muuttamisesta

Sosiaali- ja terveysvaliokunta on pyytänyt muun muassa Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolta (Valvira) lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle sosiaalihuollon ammattihenkilöistä annetun lain 12 §:n ja 16 §:n muuttamisesta.

Valvira viittaa lausuntopalvelu.fi:ssä 5.7.2024 antamaansa lausuntoon, ja toteaa lausuntonaan seuraavaa:

Valviran lausunto 5.7.2024

Valvira toteaa, että kysymyksessä olevaan lakimuutokseen liittyy ongelmia. Kuitenkin kaikki asiaan vaikuttavat tekijät punniten kokoava näkemyksemme on, että muutosta on perusteltua kannattaa. Tämä on perusteltu tarkemmin Valviran lausunnossa 5.7.2024.

Ehdotus uudesta 12 §:n 1 momentista

Valvira toteaa, että vaikka ehdotetun lain 12 §:n 1 momentin sanamuoto on sangen vaikealukuinen, hallituksen esityksen perustelut on kirjoitettu siten, että säännöksen sanamuodon perusteella Valvira kykenee antamaan asiassa yleistä neuvontaa ja ohjausta. On odotettavissa, että rekrytoijat ja tilapäisen sosiaalityöntekijän tehtäviin

pyrkivät henkilöt ovat Valviraan runsaasti yhteydessä pykälän voimaantultua.

Perusteet yhden vuoden määräaikaisuuden ylittämiseksi

Hallituksen esityksellä ehdotetaan lisättävän sosiaalihuollon ammattihenkilöistä annetun lain 12 §:ään uusi 6 momentti, jonka mukaan tilapäisesti sosiaalityöntekijän tehtävissä toimimisen määräaika voidaan ylittää enintään vuodella kerrallaan, jos se on välttämätöntä asiakasturvallisuuden ja palveluiden saatavuuden tai jatkuvuuden kannalta taikka muusta erityisestä syystä. Uutta momenttia on ehdotettu sen vuoksi, että nykyisessä sääntelyssä oleva viittaus mahdollisuuteen työskennellä vuoden ajan, on koettu tulkinnanvaraiseksi.

Hallituksen esityksessä sivulla 48 todetaan:

”Esityksessä ehdotetaan lisättävän sosiaalihuollon ammattihenkilöistä annetun lain 12 §:ään uusi momentti, jonka mukaan tilapäisesti sosiaalityöntekijän tehtävissä toimimisen määräaika voidaan ylittää enintään vuodella kerrallaan, jos se on välttämätöntä asiakasturvallisuuden ja palveluiden saatavuuden tai jatkuvuuden kannalta taikka muusta erityisestä syystä. Mikäli työnantajan rekrytointiyrityksestä huolimatta tehtävään ei ole saatu ammattipätevyyden saanutta sosiaalityöntekijää, vuoden määräajan ylittäminen olisi mahdollista, jos se olisi asiakasturvallisuuden ja palveluiden saatavuuden tai asiakassuhteiden jatkuvuuden näkökulmasta välttämätöntä. Muuna erityisenä syynä voitaisiin pitää sitä, että tilapäisesti sosiaalityöntekijän tehtävissä toimiva henkilö olisi valmistumassa lähiaikoina. Tällöinkin erityistä syytä tulee arvioida suhteessa pykälässä esitettyihin kriteereihin. Ehdotettu muutos selkeyttäisi tulkinnanvaraisena pidettyä määräaikaa. Vastaavasti mahdollistettaisiin enintään vuoden määräajasta poikkeaminen myös muulle laillistetun ammattihenkilön tehtävissä toimivalle.”

Valvira toteaa, että ehdotetun säännöksen sanamuoto on tulkinnanvarainen. Lähtökohtaisesti toimintayksikön toiminta ei saisi olla sellaisessa tilanteessa, jossa asiakasturvallisuus tai palveluiden saatavuus ja jatkuvuus on vaarantunut. Valvira kiinnittää huomiota siihen, että hallituksen esityksessä ei ole riittävän selkeästi määriteltä, mitä tarkoitetaan välttämättömän asiakasturvallisuuden ja palveluiden saatavuuden tai jatkuvuuden turvaamisella. Esityksen perusteluihin voisi ottaa esimerkinomaisia tilannekuvauksia tulkinnan tueksi. Sinänsä Valvira pitää hyvänä sitä, että olisi säädetty jotkut kriteerit, joilla valvontaviranomaiset voivat puuttua epätarkoituksenmukaiseen määräaikaisten virkasuhteiden ketjuttamiseen lähtökohtaisesti tilapäisillä työntekijöillä.

Valviran näkemyksen mukaan käytännössä lakimuutosehdotukseen liittyy riski siitä, että sosiaalityöntekijäopiskelija viivästyttäisi valmistumistaan edelleen eikä hakisi laillistusta, jos virkasuhdetta voitaisiin ketjuttaa ilman tarkkaa määräaikaakattoa. Valviran valvontatapauksissa on ilmennyt, että ketjutusta on pahimmillaan tehty jopa 14 vuoden ajan. Tämä ei ole ollut lainsäätäjän tarkoitus. Myös oikeuskansleri on elokuussa 2024 antamassaan ratkaisussa (OKV/562/10/2024) korostanut sitä, että lain tulee olla selkeä. Lisäksi kun otetaan huomioon hallituksen esityksessä (s. 39) korostettu, että kyse on poikkeuksesta pääsääntöön ja viranomaisen on pyrittävä täyttämään virat, olisi selkeämpää, että ketjutuksille olisi säädetty selkeä katto.

Valvira ehdottaakin, että kyseessä oleva asia ratkaistaisiin ensisijaisesti siten, että tilapäisenä sosiaalityöntekijänä voisi työskennellä maksimissaan esimerkiksi kahden tai kolmen vuoden ajan.

Asiakasturvallisuudesta

Hallituksen esityksen sivulla 36 on todettu:

"Työnjaon kehittämisessä olisi huomioitava, että oikeus toimia tilapäisesti sosiaalityöntekijän tehtävissä on tarkoitettu vain väliaikaiseksi ratkaisuksi, joka huomioi sosiaalityön ammattiin opiskelevat henkilöt sekä tilanteet, joissa palveluiden saatavuus voisi vaarantua, kun koulutus- ja kelpoisuusehdot täyttäviä työntekijöitä ei olisi saatavilla. Väliaikaisen työvoiman käytön suunnittelussa tulisi siten kiinnittää erityistä huomiota siihen, millaiset työnkuvat ja vastuut tilapäisesti sosiaalityöntekijän tehtävissä toimivilla voi olla, jotta voidaan varmistaa sosiaalihuollon asiakkaiden, ja erityisesti haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden, kuten lasten, oikeuksien toteutuminen ja asiakasturvallisuus."

Valvira pitää tärkeänä sitä, että kyse olisi korostetusti vain väliaikaisesta ratkaisusta hankalassa työvoimatilanteessa. Lisäksi Valvira pitää tärkeänä sitä, että hallituksen esityksessä on vahvistettu työnantajan velvollisuutta kiinnittää huomiota tilapäisesti sosiaalityöntekijän tehtävissä toimivan henkilön työnkuvaan asiakasturvallisuuden ja asiakkaan oikeuksien näkökulmasta.

Hallituksen esityksessä on todettu myös:

"Saatavissa olevan tiedon perusteella ei voida sulkea pois mahdollisuutta, että myös lastensuojelussa asiakasturvallisuus voisi vaarantua, kuten edellä on kuvattu yleisesti asiakasturvallisuuden osalta. Tältä osin työnantajalla voidaan katsoa olevan erityinen vastuu lastensuojelun sosiaalityössä huolehtia siitä, että lastensuojelun vaativimmat asiantuntijatehtävät ovat laillistettujen sosiaalityöntekijöiden vastuulla."

Esityksessä todetusti ei voida kuitenkaan sulkea pois sitä mahdollisuutta, että asiakasturvallisuus voisi vaarantua esimerkiksi lastensuojelussa. Lastensuojelussa on kyse fundamentaalisista perus- ja ihmis-oikeuksista, viime kädessä hengen ja terveyden suojasta aivan

vastaavasti kuin terveydenhuollossa. Työnantajalla on ollut jo ennen ehdotettua muutosta vastuu järjestää työtehtävät siten, että asiakasturvallisuus voidaan varmistaa. Valvira pitää tärkeänä sitä, että työnantaja tosiasiallisesti huolehtii velvollisuuksistaan asiakasturvallisuuden varmistamisessa. Tähän asiaan on kiinnitettävä erityistä huomiota hyvinvointialueiden toimesta tapahtuvassa omavalvonnassa ja valvontaviranomaisten tekemässä valvonnassa.

Ratkaisija: Henriksson Markus Virka-asema: Ylijohtaja Esittelijät: Lehtonen Niina, Lakimies Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asiankäsittelyjärjestelmässä. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.
--

Tiedoksi

Valviran johtoryhmä

Ryhmäpäällikkö, esittelijäneuvos Maarit Mikkonen

Ryhmäpäällikkö Mervi Koivuniemi

Lakimies Niina Rytilahti

Lakimies Milla Erola